

HALLGATÓI MOTIVÁCIÓK VÁLTOZÁSA AZ EGYETEMI ÉVEK ALATT

THE CHANGE OF THE STUDENT MOTIVATION THROUGH THE UNIVERSITY YEARS

DR. SZIKORA PÉTER PhD, adjunktus

Óbudai Egyetem Keleti Károly Gazdasági Kar

MÁTÉ CSILLA PhD-hallgató

Óbudai Egyetem Keleti Károly Gazdasági Kar

Abstract

Nowadays lifelong learning gets a lot of attention. Humans learn for a lifetime. If an individual does not have enough motivation, if learning is just compulsion and there is no internal conviction, then learning will be rather a burden and in this way its efficiency can be questionable. It is important to investigate the motivations of students, who are currently studying in higher education. According to our study, the students at the beginning of their university years were motivated to acquire new knowledge and also thanks to were open to new opportunities, but this enthusiasm was decreasing over the years. Our main research question is to find out how to increase or at least retain students' motivation. We investigated the motivations of students at the university, depending on what kind of training system they are studying in.

1. Bevezetés

A felsőoktatásban saját önszántukból tanuló fiatal felnőttek tanulnak, amik számára fontos a belső motiváció mellett a külső kényszerítő erő megléte is.

A tanulás iránti érdeklődés felkeltése és fenntartása, a megfelelő tanulási attitűd folyamatossága, az önképzés belső és külső igénye jelen van az emberi életútban. A hetvenes években megjelenő egész életen át tartó tanulás fogalma¹ a kilencvenes években új társadalmi-gazdasági körülmények között éledt újjá.² A mai gyorsan fejlődő világunkban alapvetővé vált, hogy életünk során folyamatosan új információkat szerezzünk, meglévő ismereteinket bővítsük. Az utóbbi pár évtizedben egyre többen hangsúlyozzák a tanulás kiemelt fontosságát, az ember életen át tartó tanulását. Egyre több kutatás foglalkozik a tanulás, a tanulási motiváció kérdéskörével. Például Vroom szerint az ember motivációja attól függ, hogy az igyekezeteinek az eredménye és az azért kapott elismerés összhangban van-e. Ha az egyén igen komoly erőfeszítéssel dolgozik a munkájában, elvárja, hogy az eredmény, azaz a teljesítménye az erőfeszítésnek megfelelő legyen.³ A kutatáshoz kapcsolódva: a tanulók motiválatlansága miatt a tanár erőfeszítései ellenére sem születnek jó eredmények, akkor az oktató motivációja drasztikusan csökkenhet.

Az életünkben nem csak az életen át tartó tanulásnak, hanem fontos szerepe van a döntéseknek is. Minden lépésünk döntésekből áll. A döntések, mint egy tanulási folyamat jelennek meg életünkben. Minden döntésből tanulni kell, minden problémára meg kell próbálni előre felkészülni. Fontos, hogy a problémákat minél hamarabb felismerjük és mindig a problémának megfelelő döntéshozatali módot válasszunk.⁴ Tehát fontos, hogy a

hallgató miért jelentkezett felsőoktatási intézménybe, ha problémába ütközik a hallgató (nem sikerül egy tárgy), akkor utána miképp viselkedik, hogy dönt.

A magyar felsőoktatásban a hangsúly az elmúlt években áthelyeződött az elitképzésről a tömegtermelésre.⁵ Ennek okai között megtalálható, hogy bevezetésre került a Bolognai rendszer, az eddigi hagyományos képzés helyett megjelent a kreditrendszer, és a hallgatók elvesztették azt a külső ösztönző erőt, hogy a lehető leghamarabb befejezzék az egyetemet. Hiszen, a régi rendszerben, ha nem sikerült egy vizsga, akkor egyértelműen ismétlésre került sor, míg az új rendszerben a hallgató éveig többször is, újra felveheti ugyanazt a tantárgyat. A másik probléma ezzel a rendszerrel, hogy a hallgatói létszám az évek folyamán megsokszorozódott, és nagyon sok olyan hallgató került be, akiknek hiányzik a belső motivációja, nagyrészt csak külső nyomásra van a felsőoktatásban, így számára egyáltalán nem sürgős az egyetem elvégzése.⁶

A bolognai folyamat egyik eredménye a hallgatói közösségek széthullása; a bukás már csak az adott tárgyból való ismétlést jelenti; valamint a hallgatók csak elvéve tanulnak együtt ráadásul a fontosabb információk egy-egy tárggyal kapcsolatban gyakran csak késve jutnak el az érintettekhez.⁷

Gyakran jelenik meg a motivátlanság, szembefordulás az egyetemmel, a diákok teljesen kiábrándulása az oktatásból. Ezekből következik, ha az adott hallgató nem rendelkezik kellő motivációval, nem megfelelő a hozzáállása, akkor nem jön létre valódi, hatékony tanulás.

2. E-learning

A hetvenes évek végén és nyolcvanas évek elején történtek kezdeményezések néhány európai országban az annak a kornak megfelelő információs és kommunikációs technikák beépítésére az oktatásba. Annak idején az oktatási intézmények többségében a számítógép és egyéb multimédiás eszközök megismertetésére külön tanórákat szenteltek, emellett e technikák alkalmazása a tananyag bővítésében jelent meg.

Az Európai Bizottság 2000 májusában elindította az „eLearning” programot, mely az oktatás infrastruktúrája, a tudás és érdeklődés növelése, a társadalomhoz alkalmazkodó oktatás területén új javaslatokat is tartalmazott.⁸

A folyamatosan megjelenő újabb és újabb technikai eszközök alkalmazásával az oktatás apránként átalakult E-learning-gé. Az esetek többségében az „elektronikus tanulás” kifejezéssel fordítják, amit az alábbi módon írnak körül: az E-learning körébe tartozik minden olyan oktatási folyamat, amely az új multimédia alapú információs és kommunikációs technológiák segítségével törekszik a tanulás hatékonyabbá tételére.

3. Az oktatás

A nevelésnek azt a részét, amely mindenekelőtt ismeretek elsajátítása, a műveltség megszerzése révén járul hozzá a jellem fejlesztéséhez, oktatásnak nevezzük.¹⁰

Az oktatás a tanulási folyamat koordinálása. A gyerekeket családjaik kezdik el tanítani, beszédre, a környezet megismerésére és viselkedési normákra. Ez a típusú tanítás általában spontán. Ellenben mikor a gyerek az iskolapadba kerül, az ő iskolai tanítása már tervszerű és céltudatos tevékenység. Ha pedig a tanulók egyetemre kerülnek, akkor már fiatal felnőttekként saját maguknak kell tanulniuk. Ugyanakkor az egyetemeken is a tanárnak kell irányítania az órát és biztosítania kell a tanulók tevékeny közreműködését, hiszen az

oktatás azért van, hogy a diák új ismeretanyagokat sajátítson el. A tanulóknak számos feladata van, mint például, hogy az új ismereteket megértse, azokat megtanulja, és különféle tanulási módszereket tanuljon meg használni. Ezzel kapcsolatosan terjedt el a magyar oktatásban az „eLearning” rendszer, mely számítógéppel támogatott, programozott tanulásról szól. Az E-learning „multimédia-technológiák és az internet használata a tanulás minőségének a javítására azáltal, hogy ezek az új technológiák megkönnyítik, illetve lehetővé teszik a tanulást segítő erőforrások és szolgáltatások elérését, valamint egymástól távol lévő tanulók cserekapcsolatainak és együttműködésének megvalósítását”¹¹ A számítógéppel támogatott tanulás, az okos telefonok tanulási alkalmazásai a mai kor fiataljainak a többségének teljesen természetes, akár csak, hogy levegőt vesznek.

4. Motivációk és hiányuk

A motiváció működése igen egyszerű. Az embereknek különféle igényeik vannak, amelyek belső feszültséget generálnak. Ez cselekvésre ösztönzi az embert, amelytől a szükségleteinek kielégítését várja el. Ha ez a cselekvés sikeres, annak jutalmaként az adott szükséglet kielégülést nyer. Ekkor a választott cselekvés alkalmas volt, a szükséglet újbóli felmerülése esetén ismét hasonlóan kell cselekednie.¹² A hallgatói motivációra kivetítve, ha a tanuló ösztöndíjat szeretne kapni, akkor jól fog tanulni, mindent megtesz, hogy az előadásokon és szemináriumokon részt vegyen, majd ez a befektetett energia meghozza gyümölcsét és a hallgató elnyeri az ösztöndíjat, a további félévekben is ugyanígy fog tenni ez a hallgató.

Az oktatásban a tanár–diák kapcsolat szintén fontos tényező a tanuláshoz való hozzáállás kialakulásában, a tanulási motiváció megismeréséhez is szükséges megismernünk mindkét oldalt. Motiváción az oktatás elméletében két – egymással szorosan összefüggő – dolgot értünk; egyrészt a tanulót érintő belső hajtóerőket, amelyek a tanárral való együttműködésre és a tanulási folyamatban való tevékeny részvételre készítetnek, másrészt a tanár erőfeszítéseit, amit azért tesz, hogy a hallgatót rávegye az aktív együttműködésre.¹³

Az emberek, jelen estünkben a hallgatók motiválása sokféleképpen történhet. Ami egyeseknek hatalmas motiváló erővel bír, az mások számára jelentéktelen lehet.

Tapasztalatok alapján sokan csupán azért vannak az egyetemen, mert vagy nincs jobb dolguk, nem akarnak még dolgozni, vagy elvárják tőlük, hogy elvégezzenek egy egyetemet, de, hogy mennyi idő alatt teszik, az nem fontos. Nincsen tehát belső motivációjuk a hallgatóknak.¹⁴ Ráadásul, a kreditrendszer megjelenésével ráérnek, mert még régebben fontos volt, hogy minden tárgyukkal időben végezzenek, különben nem folytathatták a tanulmányaikat, addig jelenleg nincsen igazi külső kényszer sem. Elveszették tehát a külső motivációjuk egy részét is.¹⁵

A felsőoktatásban részt vevő hallgatók hozzáállása a tanuláshoz, és az egyetem sikeres elvégzéséhez gyökeresen megváltozott az elmúlt 20–30 évben. Ebben az időszakban egyre jobban háttérbe szorult a minőségi oktatás, és a mennyiségre helyezték a hangsúlyt, akár csak az 1900-as évek elején a tömegtermelés megjelenésével. Igen nagyszámú olyan hallgató került be a felsőoktatásba, akiknek nem a fő célja az egyetem elvégzése, nem célja a tanulás, és abban bízik a legtöbb ilyen hallgató, hogy a diplomával majd könnyebben elhelyezkedhet. A másik fő ok, amiért ezek a diákok nem sietnek, hogy egy sikertelen vizsga után nem esnek ki a felsőoktatásból, gyakorlatilag évekig lehet hallgatói jogviszonyuk, így pedig nem fontos, hogy időben befejezzék azt.¹⁶ Ebből következik, hogy ezek a hallgatók sokáig időznek a felsőoktatási intézményekben, nem rendelkeznek megfelelő ösztönző erővel, hogy időben befejezzék tanulmányaikat.

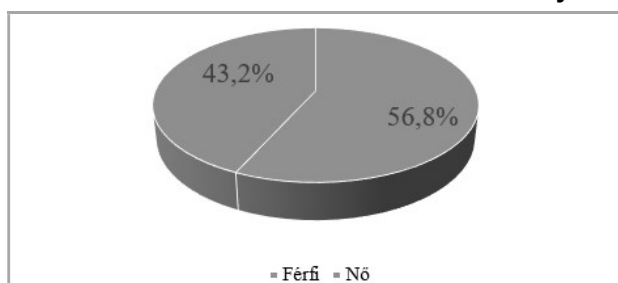
5. Kutatás

Kutatásunkban a hallgatói motivációs tényezők feltérképezése mindig aktuális, jelentős probléma és kiemelten fontos és sürgető feladat a hazai oktatás számára. Kutatásunk során a célunk az volt, hogy a fennálló helyzetre és a hozzá kapcsolódó problémákra megoldást találjunk. Kvantitatív kutatásunk során kérdőíves megkérdezést alkalmaztunk az Óbudai Egyetem hallgatói körében. Az önkitöltős kérdőív a demográfiai adatok kimutatása mellett a hallgatók motivációjának vizsgálata volt, olyan tekintetben, hogy milyen képzési rendszerben tanulnak, milyen módon történik tanulmányaik finanszírozása, miért döntöttek a továbbtanulás mellett és, hogy dolgoznak-e egyetem mellett és ez befolyásolja-e az órai részvételt és tanulást.

A kitöltési arány 86,1%-os volt az online megkérdezés tekintetében. A kérdőívek értékelésekor az összesen beérkezett kérdőívek közül 285 darab volt értékelhető és teljes értékű a vizsgált kérdések kapcsán. A primer kvantitatív kutatás egy saját szerkesztésű, előtesztelt kérdőív segítségével történt, online megkérdezéses formában.

A kérdőív feldolgozását SPSS (Statistical Package of Social Sciences) és a Microsoft Office Excel programokkal végeztük. A minta az Óbudai Egyetem minden karáról jelentett hallgatókat. A kérdőívet 159 férfi és 126 nő töltötte ki. A válaszadók nemek szerinti megoszlását az 1. ábra mutatja.

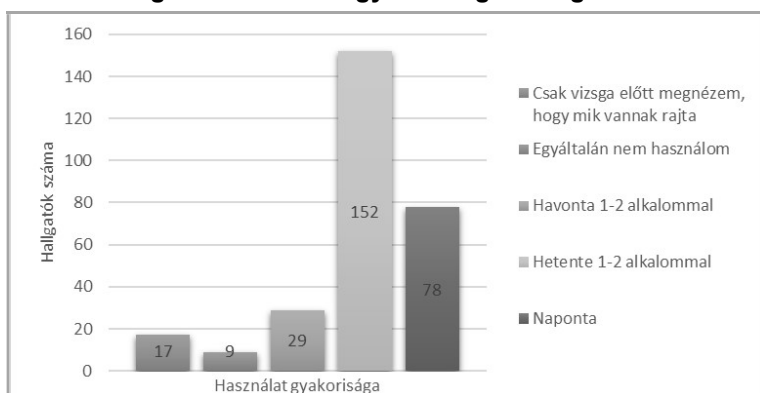
1. ábra: A válaszadók nemek szerinti aránya

Forrás: saját kutatás alapján saját szerkesztés

Egyik fontos kérdésünk a kutatás során az volt, hogy a hallgatók milyen gyakorisággal használják az E-learning rendszert tanulásuk mellé. Az alábbi ábra alapján a hallgatók többsége hetente 1-2 alkalommal hívja segítségül a programot. Igen alacsony azon hallgatók száma, akik egyáltalán nem alkalmazzák.

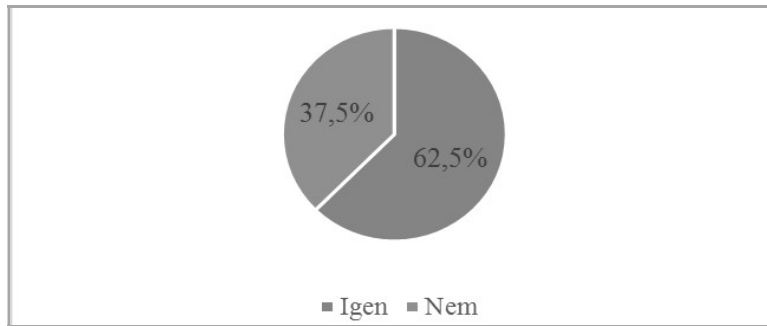
2. ábra: E-learning használatának gyakorisága a megkérdezettek körében

Forrás: saját kutatás alapján saját szerkesztés

A kutatás során arra is fényt szeretünk volna deríteni, hogy a hallgatókat támogatják-e szüleik tanulásukban anyagilag. A hallgatók 62,5%-át támogatja a család pénzügyileg.

3. ábra: Szülői támogatás az Óbudai Egyetemen

Forrás: saját kutatás alapján saját szerkesztés

Kíváncsiak voltunk arra, hogy a hallgatók mennyire szeretnek az Óbudai Egyetemen tanulni. Két csoportot különböztettem meg, külön választottuk a férfi és női hallgatókat.

1. táblázat: Tanuláshoz való viszony csoportonként (nemek: 1: férfiak, 2: nők)

		Levene teszt		T próba						
		F	Szig.	t	df	Szig.	Átlagos eltérés	Standard hiba eltérése	Az eltérés 95%-os konfidencia intervalluma	
									alsó	felső
Mennyire szeretsz az egyetemen tanulni?	Eltérő variancia	14,487	,000	-3,448	282	,001	-,436	,127	-,685	-,187
	EI nem térő variancia			-3,579	280	,000	-,436	,122	-,676	-,196
Csoport statisztika										
Mi a nemed?		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean					
Mennyire szeretsz az	1	159	3,46	1,118	,090					
	2	126	3,89	,870	,082					

Forrás: saját kutatás alapján saját szerkesztés

A kétmintás t-próba alapján megállapítható, hogy a két csoport átlaga nem különbözik egymástól szignifikánsan [$t(282) = -3,448, p = 0,001$]. Az Óbudai Egyetemen tanuló női hallgatók tanulás iránti szeretete 3,89, míg a férfiaké 3,46. Tehát a női hallgatók jobban szeretnek tanulni, mint a férfiak.

A témakörön belül egyik kérdésünk során arra voltunk kíváncsiak, hogy miképp jellemeznék a motivációt egy szóban, erre adott válaszaikat a 4. ábrán, a szófelhőn keresztül mutatjuk be.

Az Óbudai Egyetemen tanuló hallgatók többsége úgy írta le a motivációt, mint valamilyen belső- és külső ösztönző erő, amely segíti őket az előre haladásban a félévek folyamán a diploma megszerzéséig. A motivációval kapcsolatos válaszok esetén megfigyelhető, hogy a válaszadók elsősorban az ösztönzésre és valamilyen készítésre asszociálnak. Szorosan kapcsolták a motivációhoz a tudásbővítést, a sikerélményt, a kitartást egy-egy feladat elvégzéséhez és szemük előtt lebegett a tiszta jövőkép, azaz a diploma megszerzése után a megbecsült és jól fizető munkahely megtalálása.

4. ábra: A motiváció jellemzése 1-1 szóban

Forrás: saját kutatás alapján saját szerkesztés

Jegyzetek

1. Faure, Edgar et al. (1972): Learning to be. The world of education of today and tomorrow, Paris, UNESCO.
2. Engler (2014): Hallgatói metszetek: A felsőoktatás felnőtt tanulói.
3. Roóz József (2001): Vezetésmódszertan. Perfekt Kiadó, Budapest, ISBN: 963 394 428 7.; Keczer G. (2013): Üzleti ismeretek szak- és felnőttképzőknek.
4. Szikora (2016): Párosítás elméleti problémák megoldásának lehetőségei, és a döntések racionalitásának vizsgálata.
5. Rádlí, T. (2006): Elitképzés a változó magyar felsőoktatásban, avagy a hallgatói tudományos diákköri tevékenység lehetséges helye, szerepe a bolognai folyamatban. Bolyai Szemle, pp. 127–133.
6. Szikora (2015): Folyamatos számonkérés szerepe a felsőoktatásban és ennek a hallgatói teljesítményre gyakorolt hatása.
7. Lazányi, K. (2015): What is the role of higher educational institutions in managing their students' competencies? Science Journal of Business and Management, 46–52.
8. Mihály Ildikó (2001): Korszerű információs és kommunikációs technikák az Európai Unió iskoláiban.
9. Hain Ferenc–Hutter Ottó–Kugler Judit (2005): Az elektronikus eszközökkel támogatott tanulás (e-learning) mint lehetőség. Világosság 2005/2–3. szám 3–23. old.; Gulyás L. (2014).
10. Molnár György (2005): A leggyakrabban használt pedagógiai alapfogalmak, 8. fejezet, pp. 202.
11. The e-Learning Action Plan. – Designing tomorrow's education. Communication from the Commission. COM (2001) 172 final. Brussels.
12. Keczer G. (2013): i. m.
13. Klein (2016): Tanulási motiváció a műszaki felsőoktatási képzések vonatkozásában.
14. Ryan, R. M. & Deci, E. L. (2000): Self-Determination Theory and the Facilitation of Intrinsic.
15. Szikora (2015): i. m.; Deci és Ryan (2009).
16. Lazányi (2015): i. m.

Felhasznált irodalom

- Engler (2014): Hallgatói metszetek: A felsőoktatás felnőtt tanulói.
- Faure, Edgar et al. (1972): Learning to be. The world of education of today and tomorrow, Paris, UNESCO.
- Hain Ferenc–Hutter Ottó–Kugler Judit (2005): Az elektronikus eszközökkel támogatott tanulás (e-learning) mint lehetőség. Világosság 2005/2–3. szám 3–23. old.
- Keczer G. (2013): Üzleti ismeretek szak- és felnőttképzőknek.
- Klein (2016): Tanulási motiváció a műszaki felsőoktatási képzések vonatkozásában.
- Lazányi, K. (2012): Stressz és társas támogatás a felsőoktatásban. in: Michelberger: Vállalkozásfejlesztés a XXI. században. Óbudai Egyetem, Budapest, 341–360.
- Lazányi, K. (2015): What is the role of higher educational institutions in managing their students' competencies? Science Journal of Business and Management, 46–52.
- Mihály Ildikó (2001): Korszerű információs és kommunikációs technikák az Európai Unió iskoláiban.
- Molnár György (2005): A leggyakrabban használt pedagógiai alapfogalmak, 8. fejezet, pp. 202. Motivation, Social Development, and Well-Being. American Psychologist (55.1), 68–78.
- Rádl, T. (2006): Elitképzés a változó magyar felsőoktatásban, avagy a hallgatói tudományos diákköri tevékenység lehetséges helye, szerepe a bolognai folyamatban. Bolyai Szemle, pp. 127–133.
- Roóz József (2001): Vezetésmódszertan. Perfekt Kiadó, Budapest, ISBN: 963 394 428 7.
- Ryan, R. M. & Deci, E. L. (2000): Self-Determination Theory and the Facilitation of Intrinsic.
- Szikora (2015): Folyamatos számonkérés szerepe a felsőoktatásban és ennek a hallgatói teljesítményre gyakorolt hatása.
- Szikora (2016): Párosítás elméleti problémák megoldásának lehetőségei, és a döntések racionalitásának vizsgálata.
- The e-Learning Action Plan. – Designing tomorrow's education. Communication from the Commission. COM (2001) 172 final. Brussels.